

ДЗЕСЯЦБАЛЬНАЯ СІСТЭМА ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў. Уведзена ва ўстановах, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй і прафесійна-тэхнічнай адукацыі, з 1 верасня 2002 г. (Пастанова Міністэрства адукацыі РБ ад 24. 05. 2002 г. № 21).

Па беларускай літаратуры ўстаноўлены наступныя ўзроўні засваення вучэбнага матэрыялу і паказчыкі ацэнкі.

Узровень пазнання аб'екта вывучэння. Характарызуецца адсутнасцю цікавасці да чытання мастацкай літаратуры (самастойна вучань чытае мала і неахвотна ці не чытае ўвогуле). Успрыманне неэмацыянальнае, спрошчанае. Мова неразвітая, бедная, са шматлікімі арфаэпічнымі, лексічнымі, стылістычнымі памылкамі. Слоўнікавы запас абмежаваны.

0 балаў – вучань не ведае тэксту мастацкага твора, што вывучаецца на ўроку, або без важкіх прычын адмаўляецца адказваць;

1 бал – тэкст прачытаны, але спасцігнуты на элементарным узроўні, пастаўленыя пытанні не асэнсоўваюцца ці асэнсоўваюцца няправільна. Вучань не ўсведамляе свайго адказу. Мова надзвычай неразвітая, са шматлікімі памылкамі;

2 балы – вучань з цяжкасцю асэнсоўвае пастаўленае пытанне. Замест адказу на аналітычныя пытанні пераказвае тэкст на сюжэтным узроўні. Думкі фармулююцца недакладна, мова бедная, з мноствам маўленчых і лексічных памылак.

Узровень неўсвядомленага ўзнаўлення вучэбнага матэрыялу. Характарызуецца адсутнасцю нахыльнасці і ўстойлівага інтарэсу да чытання мастацкай літаратуры, фрагментарным, але эмацыянальным успрыманнем літаратурнага твора, актуалізацыяй неістотных дэталей пры няўвазе да сутнасных параметраў. Назіраецца імкненне зразумець і асэнсаваць літаратурны твор. Мова бедная, са шматлікімі маўленчымі і лексічнымі памылкамі;

3 балы – твор успрымаецца эмацыянальна, з цяжкасцю асэнсоўваецца на ўзроўні эпізодаў. Вучань не бачыць сувязі паміж эпізодамі, не можа растлумачыць паводзіны героя, не разумее яго характар, аднак памятае паслядоўнасць падзей у творы, ахвотна пераказвае тэкст, хоць і дапускае недакладнасці ў адказе;

4 балы – літаратурны твор эмацыянальна перажываецца, эмацыянальна ацэньваюцца характары герояў, іх паводзіны і ўчынкі. Ёсць спробы спасцігнуць адносіны аўтара да адлюстраваных падзей і да герояў. Тэкст з задавальненнем пераказваецца, хоць і з некаторымі недакладнасцямі, аднак не стае аналітычнага падыходу. Вучань не ўмее дастаткова глыбока і доказна абгрунтаваць свае разважанні і прывесці адпаведныя прыклады, матэрыял выкладаецца непаслядоўна, фрагментарна.

Узнаўленне вучэбнага матэрыялу на ўзроўні разумення. Характарызуецца пэўнай начытанасцю, устойлівай цікавасцю да прадмета, эмацыянальным, хоць і недастаткова глыбокім (часам нават фрагментарным), успрыманнем літаратурнага твора, спробай зразумець і асэнсаваць тэкст. Сустрэкаюцца нягрубыя, але шматлікія маўленчыя памылкі.

5 балаў – твор эмацыянальна перажываецца, асэнсоўваецца са спробай (хоць і незаўсёды ўдалай) ацаніць характары і сітуацыі па маральных крытэрыях. Назіраецца цікавасць вучня да маральнага аспекту ўчынкаў персанажаў, аднак не стае логікі, глыбіні і доказнасці ў разважаннях;

6 балаў – назіраюцца цікавасць вучня да чытання мастацкіх твораў і да прадмета ў цэлым, спроба ацэнкі персанажаў, іх паводзін і ўчынкаў, якія заўсёды эмацыянальна перажываюцца. Вучань абгрунтоўвае свае разважання, але не заўсёды доказна, паслядоўна, часам збіваецца на пераказ тэксту.

Узровень прымянення ведаў у знаёмай сітуацыі. Характарызуецца дастатковай для свайго ўзросту начытанасцю (вызначаецца тым, што вучань прачытаў 50 – 70 % кніг, згаданых у спісе праграм для дадатковага чытання). Назіраецца ўстойлівы інтарэс да чытання мастацкай літаратуры, разуменне і асэнсаванне літаратурнага твора на ўзроўні характараў, іх суадносін у сюжэтнай і кампазіцыйнай будове. Сустрэаюцца нешматлікія маўленчыя памылкі.

7 балаў – дастаткова поўнае разуменне і асэнсаванне тэксту на фоне эмацыянальнага перажывання сітуацыі. Уменне аперыраваць у працэсе аналізу метадам супастаўлення характараў з улікам родава-жанравай спецыфікі твора;

8 балаў – свабоднае валоданне тэкстам, разуменне і актыўнае перажыванне праблематыкі літаратурнага твора. Эмацыянальна-маральныя ацэнкі характараў і сітуацыі з улікам кампазіцыйнай будовы твора, суадносін элементаў кампазіцыі і іх ролі ў тэксце.

Узровень прымянення ведаў у незнаёмай сітуацыі, творчы перанос ведаў. Характарызуецца надзвычай добрай начытанасцю, якая часам перавышае дастатковы для дадзенага класа ўзровень, самастойным і творчым падыходам у асэнсаванні літаратурнага твора на ўзроўні праблематыкі, разумення аўтарскай канцэпцыі жыцця і асобы. Дапускаюцца асобныя маўленчыя памылкі.

9 балаў – уменне аналізаваць характар у святле пастаўленай аўтарам праблемы з улікам жанравай і стылёвай спецыфікі літаратурнага твора. Самастойнасць у маральнай ацэнцы нестандартных сітуацыі і характараў. Арыгінальнасць і абгрунтаванасць меркаванняў;

10 балаў – свабоднае валоданне метадам аналізу літаратурнага тэксту з улікам стылёвай манеры аўтара. Уменне бачыць сувязь паміж сістэмай вобразаў і кампазіцыйнай будовай твора для выяўлення аўтарскай канцэпцыі жыцця і асобы. Развіты эстэтычны густ.